

5 בינואר 2026

לכבוד
יו"ר הוועדה לביטחון לאומי
ח"כ צביקה פוגל
כנסת ישראל

הנדון: עמדת האגודה לזכויות האזרח בישראל בעניין הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 159) (עונש מוות למחבלים), התשפ"ו-2025 – נוסח מעודכן לינואר 2026

סימוכין: עמדתנו מיום 17.11.2025

להלן הערות האגודה לזכויות האזרח לנוסח המעודכן של הצעת החוק מינואר 2026 ("טיוטת הצעת חוק עונש מוות לקריאה שנייה ושלישית מטעם המציעה חה"כ לימור סון הר-מלך").

הצעת החוק המעודכנת כוללת שני הסדרים עיקריים:

(א) **הטלת עונש מוות חובה בבתי המשפט הצבאיים:** כיום, ניתן להטיל עונש מוות על פלסטינים תושבי הגדה המערבית בגין עבירת "גרימת מוות בכוונה" לפי סעיף 209(א) לצו בדבר הוראות ביטחון (נוסח משולב) (יהודה והשומרון) (מס' 1651), התש"ע-2009 (להלן: **צו בדבר הוראות ביטחון**). הצעת החוק מבקשת לקבוע כי שר הביטחון יורה למפקד הצבאי בגדה המערבית (להלן: **המפקד הצבאי**) להורות בצו כי עונש המוות הקבוע בסעיף 209(א) הוא עונש מוות חובה, שאינו נתון לשיקול דעת המותב; כי סמכותו של בית המשפט להטיל עונש זה לא תותנה בכך שהתביעה ביקשה לגזור עונש כאמור; כי מותב של בית משפט צבאי יוסמך לגזור עונש מוות ברוב רגיל, גם כאשר דרגתם של שופטי המותב פחותה מדרגת סגן אלוף, וזאת להבדיל מההסדר הקיים כיום, המחייב כי עונש מוות ייגזר רק כאשר מותב בית המשפט הצבאי המורכב משלושה שופטים שדרגתם סגן אלוף ומעלה מסכים פה אחד על גזר דין זה.¹ עוד מבקשת ההצעה כי המפקד הצבאי יורה בצו כי לא ניתן יהיה להקל בעונשו של מי שגזר עליו עונש מוות בגזר דין סופי בבית משפט צבאי.

(ב) **הטלת עונש מוות בבתי המשפט האזרחיים:** הצעת החוק מבקשת להוסיף תת-סעיף לסעיף 301א לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: **חוק העונשין**), שכותרתו "רצח בנסיבות מחמירות", הקובע כי גרימת מוות בכוונה לאזרח או תושב ישראל במסגרת מעשה טרור כהגדרתו בחוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016 – היא עבירה שדינה עונש מוות, במקום מאסר עולם חובה, כקבוע היום בחוק. עוד קובעת הצעת החוק כי סמכותו של בית המשפט להטיל עונש זה לא תותנה בכך שהתביעה ביקשה לגזור עונש כאמור.

האגודה לזכויות האזרח בישראל מתנגדת בתוקף ובאופן עקרוני לעונש מוות, ובמסגרת זאת, גם להצעת החוק שבנדון ולנוסחה המעודכן. כינונו של עונש מוות מקנה למדינה את הסמכות לנקוט באמצעי הענישה החמור והאכזרי ביותר שישנו – המתה מכוונת של אדם. במהותו, עונש מוות מנוגד לערכים הבסיסיים ביותר של קדושת החיים וכבוד האדם. ערך החיים הוא ערך נעלה, ואין כל

¹ סעיף 165(א) לצו בדבר הוראות ביטחון.

אינטרס הגובר עליו ומצדיק נטילת חיים – גם לא שיקול ענישתי או הרתעתי. זכותו של אדם לחיים עומדת בפני עצמה ואינה תלויה בדבר, ואין המדינה רשאית להוזיל את חייו ולהשתמש בו כאמצעי על מנת לשלוח מסר מאיים לאחרים.

המשפט אמור לשקף את מחויבות החברה לעקרונות יסוד של מוסר, ואת שאיפותיה הנישאות ביותר לעשיית צדק. עליו להבהיר את גבולותיה של החברה, להצביע על המותר והאסור, ולעצב את דמות החברה כחברה מכבדת זכויות אדם. כינונו של עונש מוות בוגד בעקרונות עילאיים אלו, מהווה מעילה בחובתה של מדינה להגן על אלו הנמצאים תחת חסותה והופך את החוק לכלי אלים בידי השלטון. הוא סותר את חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, שכן הוא מרוקן מתוכן את זכויות האדם החוקתיות לחיים ולכבוד. הוא אף מנוגד לחובותיה של ישראל במישור הדין הבינלאומי. יתרה מזו, **עונש מוות משחית את החברה, ומשריש בה נורמות של אלימות, קיצוניות ואדישות לערך החיים.**

זאת ועוד: מערכת המשפט, ומערכת המשפט הצבאית בפרט, אינה חסינה מטעויות, ודי בחשש שמא אדם אחד יומת על לא עוול בכפו, כדי לפסול ענישה אכזרית ובלתי הפיכה זו. בארצות הברית, למשל, כ-200 נידונים למוות זוכו מאשמה מאז 1973, לאחר שהרשתם התבררה כמוטעית.² באופן עקבי, עונש מוות בעולם מוטל באופן לא-פרופורציונלי על מיעוטים ואוכלוסיות מוחלשות ומזוהה לרוב עם מדינות סמכותניות שמשתמשות בו ככלי לדיכוי של מתנגדי משטר. לאור כל זאת, **למעלה משני שלישים ממדינות העולם בחרו לבטל את עונש המוות, בחירה המבטאת את המגמה העולמית לשים קץ לשימוש בו – ולא להפך.**³

כאמור, התנגדות האגודה לזכויות האזרח לעונש מוות היא עקרונית, היא ההסדר אשר יהא. יחד עם זאת, לא ניתן להתייחס להצעת החוק מבלי לעמוד על כך **שהיא מכוונת נגד ערבים-פלסטינים בלבד**, תושבי השטחים הכבושים והמדינה כאחד. זהו אך צעד נוסף בכינונה של מערכת חוק גזענית המבקשת לקדם מדיניות של אכיפה סלקטיבית, דכאנית ומוטה נגד קבוצה זו, תוך שימוש בכלים אלימים ולא דמוקרטיים.

מבלי להפחית מהתנגדותנו הגורפת להטלת עונש מוות, נבקש להרחיב על פגמיה הנוספים של הצעת החוק, המהווים אינדיקציה נוספת לתכליות הפסולות שהיא מבקשת לקדם, ובהם ייחוד הענישה לפלסטינים; הניסיון להחלשת מנגנוני ההגנה הקיימים שנועדו לצמצם את הטלתו של עונש מוות, תוך התערבות בשיקול דעתם ובעצמאותם של בתי המשפט הצבאיים והמפקד הצבאי; חולשת הטיעון בדבר הרתעה; והיעדר סמכותה של הכנסת לשנות את המצב המשפטי בשטחים הכבושים:

ייחוד עונש המוות לפלסטינים

התיקון המוצע בסעיף 2 להצעת החוק מכוון הלכה למעשה לפלסטינים תושבי השטחים הכבושים, משום שבבתי המשפט הצבאיים נשפטים אך ורק תושבי שטחים, בעוד שאזרחים ישראלים, לרבות מתנחלים, נשפטים בבתי המשפט בישראל על פי הוראות הדין הישראלי.

באשר לתיקון המוצע בסעיף 3 להצעת החוק, עונש מיתה ייגזר על אדם שגרם מוות **לאזרח או תושב ישראל**. ברור מאליו כי רק נאשמים פלסטינים ייכללו במסגרת הגדרה זו, ולא משום שטרור כלפי פלסטינים אינו קיים – ב-2025 לבדה, נכון לחודש דצמבר, תיעד האו"ם 3,139 מקרים של תקיפות

² [Innocence and the Death Penalty](#), Innocence Project.

³ [Death Penalty](#), Amnesty International.

מתנחלים נגד פלסטינים שהובילו לנזק לרכוש, לפציעות ואף למוות.⁴ עם זאת, הקורבנות הפלסטינים הם רובם ככולם תושבי השטחים הכבושים – קרי, אינם תושבים או אזרחים ישראלים, ולכן רציחתם – ככל שעולה כדי מעשה טרור – לא תקים עונש מוות לפי הצעת החוק הנדונה. ניתן ללמוד על המוטיבציה לייחד את עונש המוות לפלסטינים בלבד גם מדברי ההסבר להצעת החוק בגרסתה הקודמת, הגורסים כי הצעת החוק גובשה על רקע "רצח יהודים, אך בשל היותם יהודים". מוטיבציה זו אף נלמדת ממטרות החקיקה המוגדרות בסעיף 1 להצעת החוק הנוכחית, העוסקות, בין היתר, ב"הרתעת האויב" ו"פגיעה בתמריץ של האויב לבצע חטיפות או לקחת בני ערובה על מנת לבצע עסקאות לשחרור מחבלים".

עולה אפוא כי הצעת החוק מייחדת את עונש המוות לפלסטינים, תושבי ואזרחי ישראל ותושבי השטחים הכבושים. כך, הצעת החוק מבקשת לייצר הסדר נורמטיבי שלפיו אלימות לאומנית של פלסטינים המופנית כנגד יהודים היא חמורה יותר מכל סוג אחר של אלימות, לרבות אלימות לאומנית של יהודים כנגד פלסטינים, ועליה להיענות בענישה אכזרית במיוחד. **מדובר בפגיעה אנושה בזכותם של האזרחים והתושבים הפלסטינים לחיים ולכבוד, העולה כדי ענישה על רקע לאומי-אתני.**

החלשת מנגנוני ההגנה מפני עונש מוות, תוך שלילת שיקול הדעת של בתי המשפט והמפקד הצבאיים

הצעת החוק סותרת את עיקרון היסוד של עצמאות שיקול הדעת השיפוטי בכך שהיא מחייבת את בית המשפט הצבאי להטיל עונש מוות, **ועונש זה בלבד**. כך, היא מרוקנת מתוכן את ההסדר הקיים במשפט הצבאי שלפיו הטלת עונש מוות תידון בערעור באופן אוטומטי, אף אם הנאשם לא ערער עליו.⁵ הסדר זה נועד, בין היתר, להעניק לנידון למוות הזדמנות נוספת להמתקת העונש, והצעת החוק חוסמת אפשרות זו, תוך שלילת שיקול הדעת השיפוטי בכל הנוגע לגזר הדין. בכך היא גם סותרת את הוראות האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות משנת 1966 (להלן: **האמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות**) אשר ישראל חתמה עליה ואשררה אותה, שכן סעיף 4(6) לאמנה קובע כי לכל נידון למוות תהיה הזכות לבקש כי עונשו יומתק.

כמו כן, סעיף 2 להצעת החוק מציע כי לא ניתן יהיה להקל בעונשו של מי שנגזר עליו עונש מוות בגזר דין סופי בבית משפט צבאי. כך, הצעת החוק מבקשת לעקוף את ההוראה הקיימת כיום בסעיף 184 לצו בדבר הוראות ביטחון, המסמיך את המפקד הצבאי להקל בעונשו של אדם שהורשע בבית משפט צבאי או להעניק לו חנינה, כפי שמתחייב לפי המשפט הבינלאומי, ובפרט לפי סעיף 75 לאמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה וכן לפי סעיף 4(6) לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות, הקובעים שניהם כי לא ניתן לשלול מנידונים למוות את האפשרות לחנינה או להמתקת העונש. עוד מוצע, כאמור, כי רוב רגיל של מותב השופטים מספיק לצורך גזירת עונש מוות, במקום הסכמה פה אחד, וכי לא כל שופטי המותב חייבים להחזיק בדרגת סגן אלוף ומעלה, בשונה מההסדר הקיים כיום.

⁴ [West Bank Monthly Snapshot - Casualties, Property Damage and Displacement](#) (December 2025)

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs

⁵ סעיף 156 לצו בדבר הוראות ביטחון.

הצעת החוק אף מבקשת לחבל במנגנוני ההגנה מפני הטלת עונש מוות בכך שהיא קובעת כי סמכותו של בית המשפט, בישראל ובשטחים, לא תותנה בכך שהתביעה ביקשה לגזור עונש זה.

יוער, כי קיים פער בין נוסח הצעת החוק לנאמר בוועדה. לפי נוסחה הנוכחי של הצעת החוק, עונש המוות שייגזר בבתי המשפט האזרחיים אינו עונש חובה, אלא עונש מקסימום. זאת, בשונה מהנאמר בוועדה, לפיו גזר הדין המבוקש הוא עונש מוות חובה בלבד. כך או כך, החוק פסול מעיקרו.

מכל האמור עולה כי השינויים המוצעים מורידים באופן משמעותי ומסוכן את הרף לגזירת עונש מוות, תוך סתירת עקרון עצמאות שיקול הדעת ובניגוד לדין הבינלאומי.

עונש מוות אינו יכול לשרת תכלית הרתעתית

טיעונים המרכזי של מנסחי הצעת החוק הוא שעונש המוות ירתיע אחרים מלבצע מעשים דומים או חטיפות, מחשש שיוצאו להורג. כאמור, שימוש בהמתה מכוונת לשם הרתעה מוזיל את קדושת חייו של האדם, אשר בבסיסה ההנחה כי האדם הוא מטרה בפני עצמו, ולעולם אינו יכול לשמש כאמצעי להשגת מטרותיהם של אחרים. מעבר לכך, לטיעון זה אין תימוכין: בקהילת המחקר העולמית התגבשה הסכמה לפיה **אין ראיות לכך שכינונו של עונש מוות אכן מרתיע עבריינים פוטנציאליים**.⁶

היעדר הסמכות לשנות את המצב המשפטי בשטחים הכבושים

סעיף 2 להצעה מבקש לשנות את המצב המשפטי בשטחים הכבושים, בכך שהוא קובע כי שר הביטחון יורה למפקד הצבאי לתקן את הצו בדבר הוראות ביטחון. יודגש: המפקד הצבאי הוא הריבון בשטחים, והוא הנושא בסמכויות השלטון באזור זה. **כנסת ישראל אינה מוסמכת לכפות על המפקד הצבאי לתקן צו, להתנות או להגביל את סמכויותיו בשטחים.** הצעת החוק אינה מסתפקת בהחמרת הפרוצדורה שבמסגרתה מוטל עונש מוות בשטחים, אלא מבקשת הלכה למעשה לשלול מהמפקד הצבאי – בעל הסמכות השלטונית בגדה – את האפשרות להפעיל את שיקול דעתו ככלל וביחס להקלה בעונשו של מי שנגזר עליו עונש מוות, כמפורט לעיל. בכך, **ההצעה פוגעת בסמכות ובישקול דעת המפקד הצבאי, בניגוד לכללי המשפט הבינלאומי ודיני הכיבוש.**

יובהר כי נכון לשעה זו, הצעת החוק כוללת הסדר ייעודי של עונש מוות למשתתפי הטבח בשבעה באוקטובר, שבין היתר, **סותר במובהק** את האיסור על עונש רטרואקטיבי שבסעיף 3 לחוק העונשין, ועל עונש מוות רטרואקטיבי בפרט, כקבוע בסעיף 2(6) לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות. בשל קיומה של הצעת חוק מקבילה על סדר היום העוסקת בהעמדת משתתפי הטבח לדין, מסתמן כי הסדר זה יוסר מהצעת החוק שבענייננו. ככל שההסדר יותר על כנו, נעביר הערות נוספות.

לאור כל האמור, נבקשכם שלא לקדם את הצעת החוק שבנדון.

בברכה,

דבי גילד-חיו, עו"ד
מקדמת מדיניות וחקיקה

אלזה בונייה, עו"ד

⁶ [Deterrence](#), Death Penalty Information Center